

Vad stoppar Du i näsan?

- en nationell översikt av tamponadval vid septum- och konkakirurgi. Data från septumplastikregistret.

YLVA LILJA, medicine doktor, Överläkare
Capio Lundby Specialistsjukhus, Göteborg

(För referensgruppen för septumplastikregistret)

VAL AV TAMPONAD EFTER SEPTUM- OCH KONKAKIRURGI skiljer sig tydligt mellan näskirurger i Sverige. Vad ligger till grund för Ditt val av packning? Hur ser Du på antibiotika-profylax i samband med dessa ingrepp?

Ylva Lilja

Inledning

Septumplastikregistret har funnits i sin nuvarande form, med i princip oförändrade enkäter och frågor, sedan 2014. Sedan dess har cirka 10 800 operationer registrerats. Enkät A fylls i vid operationsbeslut, av läkare och patient, och handlar om preoperativa fynd och symptom. Enkät B fylls i av opererande läkare i anslutning till operation och handlar om kirurgisk metod och tidig postoperativ handläggning. Enkät C och D fylls i efter en respektive tolv månader, av patienten enbart, och handlar om eventuella postoperativa komplikationer och upplevt resultat.

Denna rapport är baserad på information från enkät B, mer specifikt på frågor rörande tamponad i näsan: om tamponad använts, av vilket material i sådant fall, hur länge de suttit, om lokalantibiotika använts på tamponaderna och om patienten ordinerats systemisk antibiotika postoperativt. Frågor om andningsrör och om plattor/skivor/splintar avhandlas inte här. Data från samtliga registrerade operationer från 2014 till 2022 redovisas, motsvarande 10 614 operationer. Under dessa år har registret haft en varierande täckningsgrad (se

figur 1, sid 27). Täckningsgraden är antalet operationer registrerade i septumplastikregistret i förhållande till det totala antalet operationer i landet.

Val av tamponad (tabell 1)

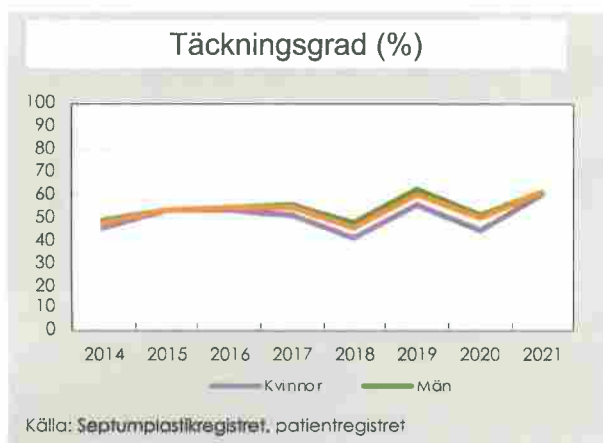
De 10 614 operationerna i septumplastikregistret mellan år 2014 och 2022 fördelade sig relativt jämnt mellan septumplastik utan, respektive med konkakirurgi. Vid en majoritet av dessa operationer valde kirurgen att sätta någon slags tamponad. Vid septumplastik utan konkakirurgi fick 80% av patienterna tamponad och vid septumplastik med konkakirurgi fick 92% tamponad. Valet av tamponadmaterial påverkades inte tydligt av tillägg av konkakirurgi.

Den vanligaste tamponaden, som användes vid nästan hälften av operationerna, var *tamponad av syntetiskt material med absorberande yta, följd av syntetiskt material med icke-absorberande yta*. På tredje plats, vid klart färre operationer, fanns traditionell *gasbindetamponad*. De två minst vanliga grupperna var *tamponadmaterial av resorberbar typ* och *annat material*.

Under perioden 2014-2022 har ordningsföljden av tamponadval inte ändrat sig men förhållandet dem emellan skiljer sig något (data redovisas ej här). I början av perioden var tamponadgrupperna *syntetiskt material med absorberande* respektive *med icke-absorberande yta* nästan lika stora. Mot mitten och slutet av perioden har andelen tamponader

	Septumplastik	Septum + konkakirurgi	Uppgift saknas	Totalt	
Antal registrerande operationer	5836	4762	16	10 614	
Antal med tamponad	4655 (80%)	4362 (92%)	10	9027	
Material	Syntetiskt, absorberande yta, tex Meroceel	2001 (43%)	2216 (51%)	3	4220
	Syntetiskt, icke-absorberande yta, tex Netcell	1535 (33%)	1314 (30%)	3	2852
	Gasbindetamponad	850 (18%)	500 (11%)	2	1352
	Resorberbar tamponad	159 (3%)	254 (6%)	1	414
	Annat	218 (5%)	185 (4%)	0	403

Tabell 1: Val av tamponadmaterial efter septumplastik, med eller utan samtidig konkakirurgi. Data från år 2014-2022

Figur 1: Täckningsgrad för riket 2014-2021

av syntetiskt material med absorberande yta ökat betydligt, vilket avspeglas i de sammanlagda siffrorna som redovisas här. Gasbindetamponad var vanligare i början av perioden och sedan minskade, i förhållande till de andra materialvalen.

Hur länge sitter tamponaderna? (tabell 2)

Av samtliga tamponader, oavsett material, satt 71% i enbart en dag. På den tredje dagen efter operation hade 86% av tamponaderna avlägsnats. Den stora majoriteten av tamponadsmaterialen satt alltså i några enstaka dagar, förutom gasbindetamponad, där drygt hälften satt i en till två dagar och knappt hälften i sju dagar. För samtliga materialval såg man en topp vid dag sju efter operation.

Tabell 2: Hur länge sitter tamponaderna vid respektive materialval? Data från 2014-2022

Dagar	Syntetiskt, absorberande yta	Syntetiskt, ickeabsorberande yta	Gasbinde-tamponad	Resorberbar tamponad	Annat	Alla material
1	2600	2079	496	47	141	5282 (71%)
2	377	392	144	27	33	921 (12%)
3	103	63	60	7	17	247 (3%)
4	19	28	19	2	2	70 (<1%)
5	13	22	22	3	7	60 (<1%)
6	2	7	66	1	4	80 (1%)
7	29	58	487	12	139	676 (9%)
8	2	7	10	2	14	35 (<1%)
9	3	1	3	1	2	9 (<1%)
10	3	8	15	20	10	53 (<1%)
12	1	1	3	2	2	9 (<1%)
14	1	3				4 (<1%)
11		1			4	5 (<1%)
13				1	1	2 (<1%)
Totalt	3153	2670	1325	125	376	7453

Vid 7453 av 9017 operationer var frågan om "antal dagar med tamponad" besvarad.

Antibiotika, lokalt och systemiskt efter septum- och konkakirurgi (tabell 3)

Den stora majoriteten använde sig av lokalantibiotika på tamponaden (80-98%). Detta gällde oavsett val av tamponadsmaterial förutom för den lilla gruppen resorberbar tamponad där knappt hälften använde lokalantibiotika (46%).

Systemisk postoperativ antibiotika ordinerades vid 20% av operationerna. En specifik fråga i enkät B handlar om systemisk preoperativ antibiotika och det är alltså inte den frågan som avhandlas här.

Av alla operationer med tamponad hade 88% svarat på frågan om lokalantibiotika. Av alla registrerade operationer hade 88% svarat på frågan om systemisk antibiotika postoperativt.

Tamponadsmaterial	Antibiotika Lokalt på tamponad		Antibiotika Systemisk postoperativt	
	Ja	Nej	Ja	Nej
Syntetiskt, absorberande yta	2977 (90%)	337	522 (17%)	2543
Syntetiskt, icke-absorberande yta	2151 (80%)	523	868 (32%)	1883
Gasbindetamponad	1319 (98%)	27	237 (17%)	1129
Resorberbar tamponad	180 (46%)	208	82 (20%)	330
Annat	346 (89%)	44	41 (10%)	354
Totalt	6810 (86%)	1085	1824 (20%)	7490

Tabell 3: Antibiotika, lokalt och systemiskt efter septum- och konkakirurgi. Data från år 2014-2022

Diskussion

Sammanfattningsvis visar denna översikt stora skillnader mellan kirurger och kliniker i landet avseende tamponadsmaterial, antal dagar med tamponad i näsan och antibiotika eller ej. Betyder detta att det finns flera likvärdiga lösningar eller att ämnet är otillräckligt beforskat (eller både och)? Om majoriteten har rätt ska vi vid de flesta septumplastiker välja: tamponader av syntetiskt material med absorberande yta, som får sitta i en eller ett par dagar postoperativt, med lokalantibiotika på, samt avstå från att ordinera systemisk antibiotika.

Ett relativt stort antal patienter (20%) ordinerades systemisk antibiotika postoperativt. Tillsammans med representanter från Strama har stöd för antibiotikaproylax vid septumplastik eftersökts, för denna artikels räkning. Slutsatsen blev att det inte verkar finnas. Enligt expertgruppen från Strama bör antibiotikaproylax vid kirurgi i allmänhet baseras på evidensbaserade studier och annars undvikas. I brist på studier kan man välja att luta sig mot en bred erfarenhet av att proylax vid septumplastik, generellt sett, inte är nödvändig. Ytterligare forskning om risk för postoperativa infektioner efter septum- och konkakirurgi är välkommen.

Två snarlika review-artiklar undersöker skillnad mellan bruk av tamponad respektive ingen tamponad efter septumplastik (1,2). "Ingen tamponad" kan betyda plattor eller trans-septala suturer. Båda drar slutsatsen att det inte finns någon skillnad mellan grupperna avseende komplikationer så som blödning, hematom, infektion, perforation eller kvarvarande postoperativ septumdeviation. Däremot är komplikationer som huvudvärk, sömn- och sväljningssvårigheter etc. vanligare i gruppen som fått tamponad. De drar den gemensamma slutsatsen att tamponad bör undvikas.

Detta är en första genomgång av de senaste tio årens användning av tamponader vid septum- och konkakirurgi. Förhoppningen är att väcka frågor och diskussion på kliniken, som i sin tur leder till genomgång av rutiner och fler (och bättre?) alternativa lösningar. Kom ihåg att inkludera era patienter i septumplastikregistret och att motivera dem att besvara de postoperativa enkäterna; ju fler som inkluderas desto intressantare siffror kan presenteras. Om du är nyfiken på hur det ser ut på just din klinik, och på att få ytterligare överblick över olika tekniker i landet, gå in på <https://sep.registrecentrum.se>. ■

Referenser

1. CK Titirungruang et al. "Is postoperative nasal packing after septoplasty safe? A systematic review and meta-analysis of randomized controlled studies" *Rhinology* 2021 Aug 1;59(4):340-351
2. JS Kim et al. "Is nonabsorbable nasal packing after septoplasty essential? A meta-analysis" *Laryngoscope* 2017, 127:1026-1031

Entomed

Förutom att vi säljer och gör service på mätutrustning som audiometer, tympanometer mm. har vi ett stort sortiment av tillbehör till dessa mätutrustningar. T.ex. kuffar, som finns i många varianter.

Vi har även näs- och örontamponader, nasalsplintar, silikonplattor av olika tjocklekar, huvudstöd både i vuxen- och barnstorlek, Nasal- och Sinuspackningsgel och mycket annat..
Kontakta oss för mer information.
Vi ställer ut vid mötet på Hooks Herrgård 3-4 maj!

Entomed MedTech AB, Industrigatan 26, 233 51 Svedala
info@entomedmedtech.se 040-48 11 40